

EESTI KUNSTIAKADEEMIA
Kunstikultuuri teaduskond
Muinsuskaitse ja konserveerimise osakond

Kaido Kiviorg

**ALT-KORJUSE ELAMU TEHNILISE SEISUKORRA HINNANG JA
ETTEPANEKUD REKONSTRUEERIMISEL**

Korjuse küla, Haljala vald, Lääne-Virumaa

2019/2020 õppeaasta

Arhitektuuri konserveerimise ja restaureerimise täiendkoolituskursuse lõputöö

Tallinn 2020

SISUKORD

1	ASUKOHT JA ASENDIPLAAN.....	4
2	AJALOOLINE ÜLEVAADE.....	5
3	KÜLA STRUKTUUR.....	10
3.1	Külatee.....	11
3.2	Käsmu oja.....	14
4	KORJUSE KÜLA ELAMUD	15
5	SEISUKORRA HINNANG	17
5.1	Üldhinnang	17
5.2	Vundament	18
5.3	Välisseinad	20
5.4	Katusekonstruktsioon	23
5.5	Korsten ja küttekolded.....	23
5.6	Aknad	25
5.7	Uksed.....	27
5.8	Põrandad.....	28
5.9	Siseviimistlus.....	29
6	ETTEPANEKUD REKONSTRUEERIMISEL.....	30
6.1	Üldist	30
6.2	Ettepanekud välisilmele.....	30
6.3	Aknad ja uksed.	31
6.4	Interjöör.	32
7	KOKKUVÕTE.....	32
8	KASUTATUD KIRJANDUS	33
Lisa 1	Fragment kaardilt Palmse mõisa seinal	34
Lisa 2-1	1866 a. Korjose-Alt perekoha Maa-Kaart.....	35
Lisa 2-2	Eelneva kaardi keskmine osa suurendatuna	36
Lisa 3	Fotod Alt-Korjuse elamust märts 2020.....	37
Lisa 4	Välisseina ja vundamendi uuringute asukohad.....	38

SISSEJUHATUS

Alt-Korjuse elamu.

Ehitusaasta 1942-1946 (Oletuslik)

Lääne-Virumaa, Haljala vald, Korjuse küla

Omanik Kaido Kiviorg

EHR kood: 108019740

Ehitusalune pind 63m²

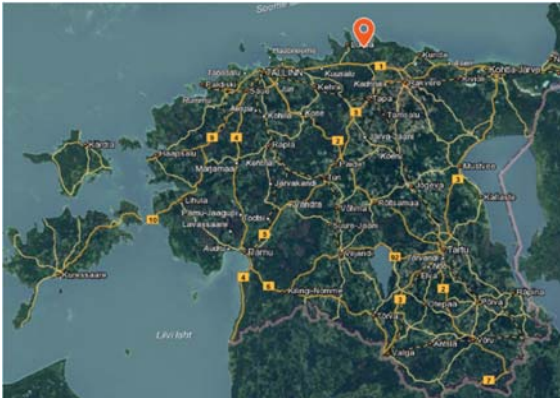
Kui praegune omanik Alt-Korjuse kinnistu mõned aastad tagasi omandas oli koheselt selge, et vähesest kõbimisest elumaja osas juttu ei tule - hoone vajab kapitaalset lähenemist.

Hoone ei ole muinsuskaitsealune objekt. Mida siis teha? Kas renoveerida, rekonstrueerida või lammutada ja teha täitsa uus? Viimane tundus nii mõistlikuna, et juba sai arhitektuurne eskiisprojekt uue elamu jaoks sahtlisse tehtud.

Selle kursusetöö raames on püütud veelikord kõik detailselt üle vaadata, läbi kaaluda. Kui ikkagi rekonstrueerida, siis mida annab säilitada või millist disainivõtet taas-esitada?

Lisaks andis kursusetöö tõuke maja ja küla ajaloosse, sealsete inimeste elulugudesse ning isegi veidrasse „Korjuse“ sõnatäendusesse põhjalikult süveneda. Piiratud mahu tõttu tuleb paljut kursusetööst välja jätta aga nüüd on sellel kohal oma lugu... mis sest, et tagasihoidlik, nagu majagi.

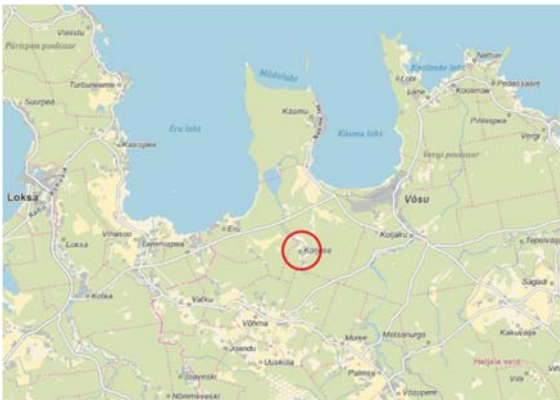
1 ASUKOHT JA ASENDIPLAAN

Põhja-Eesti

Lääne-Virumaa

Haljala vald.

Lahemaa rahvuspark

Korjuse küla

Alt-Korjuse mü

Kinnistu suurus 1,63ha

Kinnistu piirneb põhja- ja ida külgedelt teega ning läänest Käsmu ojaga

Elumaja asub Käsmu ojust 10m kaugusel (kaldapiiranguvööndis)

Kinnistul asuvad elumaja, L-kujuline kõrvalhoonete kompleks ning uute ehitistena grillimismaja ja väike ümarpalkidest ait.

Oja kaldal on salvkaev.

2 AJALOOLINE ÜLEVAADE

Teada on, et Korjusel oli juba 18 sajandil mõisa vabadikukoht.¹ Kus konkreetselt, seda ei tea. Kindel on, et kõneks olev Alt-Korjuse maatükk, nagu ka naaberkinnistu, endise nimega Üllalt-Korjuse olid kasutuses 19.saj keskpaigas Palmse mõisa perekohtadena². Sel ajal oli koha nimeks Alt-Korjuse ja Üllalt-Korjuse „O“-ga. Hilisem nimetus Korjuse, „u“-ga, tuli kohanimena kasutusele alles 20. saj. algul.

1867 aastal müüb mõisahärra Baron von der Bahlen maatüki suurusega 21 dessatiini ja 800 ruutsülda, kokku siis tänapäeva hektariteks arvatuna 23,3 ha, koos sellel asunud hoonetega 29 aastasele Viljandi maakonnas Veelikse mõisas sündinud talupojale Jaan Jaani poeg Kootile 1550 hõberubla eest mis tuli maksta 10 aasta jooksul neljas osas ja millele lisandus intressikulu 400 hõberubla.³ 1877 aastal sai Jaan Koodist koha pärisperemees. Jaan oli nooremas eas mõisa sepp olnud⁴.

1866 aasta Korjuse-Alt talukohast tehtud kaart, mis oli eelnimetatud kontrakti lisa, nähtub, et kohal oli peale väikese elamu veel kolm-neli kõrvalhoonet millest suurim oli ilmselt loomalaut⁵.

Fragment 1866 a kaardi keskosast.

¹ Enn Travel, Lahemaa ajalugu. 1983

² Virumaal Palmse mõisast eraldatud Korjuse Alt. talu kinnistu toimik nr.535, EAA.4187.1.5362

³ Virumaal Palmse mõisast eraldatud Korjuse Alt. talu kinnistu toimik nr.535, EAA.4187.1.5362

⁴ Julius Koot Isiklik leht kaadrite arvestamiseks 1950, LVMA.388HA.1.104

⁵ Karte des dem Gut Palms gehörigen Gesindes Korjuse-Alt, EAA.2072.1.19

Paraku ei ole antud kaardil kujutatud hoonetest tänaseks enam ainsatki alles ning kõik tänapäeval olemas olevad hooned asuvad juba uutes kohtades. Tegu oli ilmselgelt ilma tugeva vundamendita hoonetega ning maastikul võib nüüd vaid oletada, millisel kõrgemal või lagedamal kohal miskit varem asetses. Tänapäevane Alt-Korjuse elamu näiteks, mida antud töö käsitleb, võib oletada, et asub kohas, kus 1866 aastal asus loomalaut. Tookordne elumaja asus aga künkal praeguse Alt-Korjuse ja Altoa talude vahel, kohas kus kõrguvad täna kunagisest hekist sirgunud võimsad kuused⁶.

Jaan Kootil oli naine Leenu. Neile sündis kokku neli last, kõik pojad, kellest meheikka jõudsid paraku vaid kaks; Johannes s.1874 ja Julius s.1889⁷.

Pereisa Jaan Koot suri 85 aastaseks aastal 1923 ja tema naine Leenu (Leena , Leno) 87 aastaseks aastal 1931.⁸

Aastal 1918 oli Jaan Koot teinud testamendi. Selle kohaselt kõik tema liikuva ja liikumatu vara hoidjaks pidi jääma kuni surmani naine Leenu ja peale naise surma pärima koha võrdsete osadena tema kaks poega⁹.

1932 aastal, aasta peale Leenu surma ja juba üheksa aastat peale Jaani surma, hakkavad pojad Rakveres rahukohtuniku istungil vanematest jäänud vara jagama. Testamendi põhjal tuli vendadel Johannesel ja Juliusel maa, hooned, põllu-, tislari- ja sepatööriistad võimalikult võrdselt pooleks jagada kuid *töömööbel, linnu puud koos lindudega, lehm ja puhas raha* jäid nooremale pojale Juliusele kuna vanem poeg Johannes juba olla isa eluajal isa abiga *tarvilikud kraamid omandada jõudnud*.

Maa jagamiseni jõudsin vennad kaks-kolm aastat hiljem. 1934 toimub maa mõõdistamine ja 22.08.1935 Alt-Korjuse maatükist eraldatud Korjusealtoa iseseisvaks kinnistuks kinnitamine¹⁰.

Võib oletada, et vara jagamine tekitas vendade vahel pingeid.

Vanem vend Johannes oli elanud kogu elu vanematekodust Korjuselt lahkumata, toimetanud isa ja ema kõrval metsas, põllul, hoonete ehitamisel, teinud tislari ja sepatööd. Johannes oli isakoju toonud ka abikaasa Alma-Anette. Aastatel 1906-1913 sündisid neile neli last kellest paraku

---

⁶ Suuline allikas. Altoa talu vanaproua Astridi mälestused märts 2020.

⁷ <https://www.geni.com/people/>

⁸ <https://www.geni.com/people/>

⁹ Virumaal Palmse mõisast eraldatud Korjuse Alt. talu kinnistu toimik nr.535, EAA.4187.1.5362

¹⁰ Palmse mõis Korjusealtoa nr. 107 talu, eraldatud Korjusealt nr. 64 talust, ERA.T-3.22.2431

vähemalt kolm surid juba enne vanaperemehe Jaani surma 1923 aastal¹¹. Isa abiga oli Johannes oma noorperele teisele poole talukohta läbivat Käsme oja, nn. Ülewalt Walli kultuurmaale, ehitanud uue elamu, tänane Altoa ning tundis ennast vanema pojana õiguspärase taluperemehena.

Noorem vend Julius oli aga perepoeg, kes peale 1903 aastal Palmse 2 klassilise ministeeriumikooli lõpetamist end iseõppimise teel niipalju haris, et 1910 aastal sooritas Peterburi Õpperingkonna juures algkooliõpetaja eksami¹².

Julius on talletunud ajalukku kui vast-loodud Võhma raamatukogu esimene raamatulaenutaja aastal 1906¹³, olles siis 17 aastane.

Aastatel 1910-1914 ja 1918-1920 oli Julius Vanamõisa (Võle) vallakooli õpetajaks ning nendel aastatel sündisid Vanamõisas ka esimese abikaasaga Aleksandraga viis last¹⁴.

Julius Kooti on oma mälestustes hea sõnaga maininud ka Vanamõisa kooli õpilane, hilisem tuntud Eesti kirjandusteadlane, pedagoog, tõlkija ning ühiskonnategelane Nigol Andresen¹⁵

Vahepeal 1. ilmasõja ajal 1914 mobiliseeriti Julius Vene tsaaririigi sõjaväkke, kus ta 1915 võitluses sakslaste vastu Poolas sai kopsust haavata. Sõjaväekohustuse katkestas 1917 Oktoobrirevolutsioon. Revolutsiooni ajal teenis Julius Kiievis¹⁶.

Lisaks õpetaja ametile oli Julius tubli laulumees ja koorijuhiks kohalikule segakoorile. Ta osales alates 1910-1936 koorijuhina paljudel laulupidudel¹⁷

Seega 1918 aastal, kui vanaperemees Jaan Koot oma testamendi kirja laskis panna, oli noorem poeg Julius juba kümme aastat kodunt eemal olnud ning oli pigem haritlase-, õpetaja-, koorijuhi ja soldati taustaga, kui talupidaja tüüpi. Erinevus vendade vahel oli päris suur. Testamendi sõnastusest paistab, et isa armastas „rändurit“ Juliust, samas vanema poja Johannesega

---

¹¹ <https://www.geni.com/people/>

¹² Julius Koot Isiklik leht kaadrite arvestamiseks 1950, LVMA.388HA.1.104

¹³ <https://www.haljalaraamatukogu.ee/raamatukogust>

¹⁴ <https://www.geni.com/people>

¹⁵ <http://www.monument.ee/lv/vihula-vald/annikvere-vihula-valla-kool/artiklid/annikvere-vihula-valla-kool-punane-taht-25-06-1981.pdf>

¹⁶ Julius Koot Isiklik leht kaadrite arvestamiseks 1950, LVMA.388HA.1.104

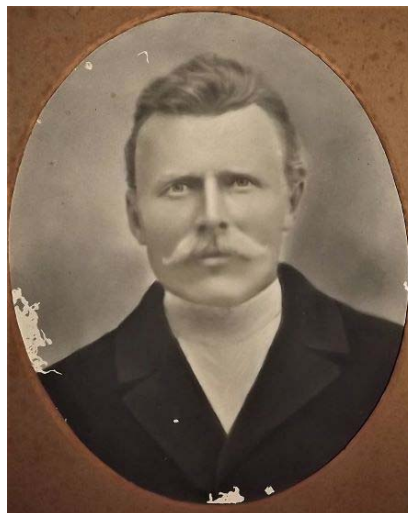
¹⁷ Autori erakogu Julius Kootile kuulunud signatuuri ja ääremärkustega Laulupidude laulikud 1910...1936

oli tal miski kana kitkuda; „... tema minu küsimuste peale vastust ei anna ega näita niisugust aukartust välja kui see pojal isa vastu nõuetav on.“¹⁸

Julius Koot

Johannes Koot

Niisiis 1935 aastal vendade vahel vara jagamise protsess lõpeb. Noorem poeg, tollal 46 aastane Sagadi algkooli juhataja, Julius, oli enda osaks saanud Alt-Korjuse poole maast, vana isamaja ja kõrvalhooned. Tõenäoliselt oli vana isamaja juba siis väga halvas seisus. Julius, nagu sellel ajal õpetajad ikka, elas oma perega koolimajas.

1937 määrati Julius Küti (Vinni valla) Kulina algkooli õpetajaks¹⁹, kus ta töötas kolm aastat.

Teise maailmasõja algusest 1940 kuni pensionile jäämiseni 1950-ndate keskpaigani pidas Julius kooli juhataja- ja õpetajaametit 6 klassilises Võhma algkoolis.

Alt-Korjuse uue, praeguse, elumaja ehitas Julius Koot 2. maailmasõja ajal ise 3 km kaugusel Võhma koolis elades. Maja valmis praegusel kujul peale sõda²⁰.

Majast peegeldub sõjaaegne vaesus. Kasutatud on mitmeid materjale nõ taaskasutusena. Tõenäoliselt on elumaja ehitatud kokku kahest varasemast palkkehandist. Käiku on läinud kasutatud telliskivid. Kas mõni detail pärineb ka isa Jaani vanast majast pole teada.

¹⁸ Virumaal Palmse mõisast eraldatud Korjuse Alt. talu kinnistu toimik nr.535, EAA.4187.1.5362

¹⁹ Ajaleht Uus Eesti, nr. 238, 3 september 1937, <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=uuseesti19370903.2.113>

²⁰ Suuline pärimus. Altoa vanaproua Astrid, märts 2020

Alt-Korjuse kõrvalhooned; L-kujuliselt kokku ehitatud laut, ait ja vankrikuur on elumajast vanemad ja ehitatud 1920-ndatel aastatel veel isa Jaani ajal.

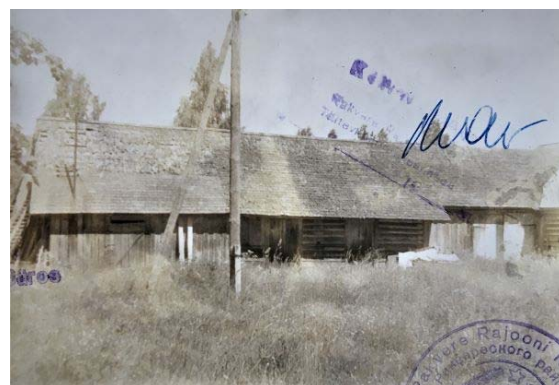
Samaaegselt maja valmimisajaga 1946 aastal Juliuse abikaasa Aleksandra suri. Nende ühisest viiest lapsest olid kaks surnud lapseas ja kolmas sõja ajal Kanadasse emigreerunud²¹.

Majaraamatust²² on näha, et 1953 aastal, kui on tehtud esimene sissekanne, elas Julius Koot koos uue elukaaslasega Leida-Mariega (s. 1910 Eru külas). 1955 aastal Julius ja Leida Marie registreerisid oma kooselu ja Leida-Marie Kristalist sai Leida-Marie Koot. Talus oli üks lehm ja peeti mesilasi. Hobune oli sõja lõpul natsionaliseeritud metskonda²³. Leida Marie Koot suri enne Juliust 1976 aastal. Juliusel ja Leida-Mariel ühiseid lapsi ei olnud. Julius suri 1978 aastal.

Alt-Korjuse talu päris poeg Kaljo Koot ja tegi 1979 aastal hoonetele inventariseerimisprojekti²⁴.

Fotokoopiad 1979 a inventariseerimiselt. Elamu oli krohvimata. All vasakul näha ait.

²¹ Suuline pärimus. Alttoa vanaproua Astrid, märts 2020

²² Alt-Korjuse majaraamat majas elavate inimeste sissekirjutustega alates 1952, Autori erakogu.

²³ Toimiku indeks: K-78; Omanik, talu/vara nimetus: Julius Koot Korjuse-alt 64 ERA.5266.2.211

²⁴ Alt-Korjuse inventariseerimisjoonised koos fotodega 1979, Autori erakogu.

1990-ndatel müüdi talu ära. Omanikuks sai tuntud filmiprodutsent Reet Sokmann, kes on osalenud rohkem kui 90 Eesti filmi tootmises.²⁵

2000-ndeta algul tehti majas remonti ja ehitati osaliselt ümber. Lammutati sahver ja asemele tehti trepp pööningule. Pööningule ehitati välja katusealune magamistuba. Köök sai uue voodrilaudadest viimistluse ja uue laudpõranda. Kööki tehti uus soemüür pliidiga ning likvideeriti magamistoast ümmargune plekkahi. Vahetati välja elektrijuhtmestik ning muidugi tuli ka värske värv ja tapeet.

2002 aastal Alt-Korjuse kinnistu mõõdistati veelkord kaheks. 2003 aastal müüdi suurem maatükk, Uuskorjuse, millel asusid mets ning endine heinamaa ning 2011 aasta hilissügisel müüdi väiksem maatükk, Alt-Korjuse, millel asusid hooned.

3 KÜLA STRUKTUUR

Küla struktuuri määravad looduslikud iseärasused, viljakama kultuurmaa kontuurid, veekogud ja teed.

Korjuse küla asub kuiva liivaseljandiku ja madala/niiskema pinnasevormide piiril. Ammuse ürgmere rannajoonel on küla lõunapoolel astmelised vallid ja liivamäed ning samas põhjapoolel tasane-savine-liivane endine merepõhi, mis on hästi sobinud heina- ja karjamaaks, kuid on samas piisavalt toitainetevaene põllukultuuride kasvatamiseks. Mööda kõrgemat ida-lääne suunalist liivavalli on ammusest ajast kulgenud tee *Rattaselja*. Külast jookseb läbi Käsme oja.

---

²⁵ <https://www.efis.ee/et/varamu/biograafiline-leksikon/reet-sokmann>

3.1 KÜLATEE

Korjuse külas ristus varasemalt idast läände suunduv vankritee Võhma poole mineva teega.

19. saj. Schmidt Eestimaa aluskaart²⁶ näitab Korjuse kesket asukohta antud ida-lääne suunalisel rannikulõigul.

1898 aasta kaardilt²⁷ me Korjuse külast Eru (Tammispea) idasuunas minevat haru ei leia, kuid selgelt joonistub välja küla läbiv Võhma-Võsu telg.

²⁶ Maa ameti kaardirakendus/Ajaloolised kaardid. <https://xgis.maaamet.ee/>

²⁷ Maa ameti kaardirakendus/Ajaloolised kaardid. <https://xgis.maaamet.ee/>

Seoses Kotka-Võsu maantee rajamisega 1960-ndatel kaotas Korjuse küla läbinud ida-lääne suunaline tee tähtsuse. Varasemalt teede ristumispunktis olnud küla jäi nüüd teest kõrvale ja lisaks käputäiele külaelanikele kasutavad küla läbivat teed tänapäeval metsamehed, seenelised ning matkajad.

Suurem muudatus külatee juures toimus 1980-date alguses mil rajati (ja renoveeriti) külas ja küla ümbruses palju kuivenduskraave ning ühtlasi pandi varasemalt lodumetsas vonklev Käsnu oja voolama joonsirgelt kraavi. Kraavist väljakaevatud pinnasest sai uus teepõhi. NSVL topograafilistelt kaartidelt on jälgitav kuidas 1979 aasta kaardil²⁸, nagu ka kõigil varasematel merepoole viivat haru pole märgitud. 1984 aasta kaardil²⁹ on tee juba olemas aga kulgeb Alttoa ja Alt-Korjuse majade vahetust lähedusest mööda oja serva ning 1988 aasta kaardil³⁰ on tee viidud kaarega taludest mööda. Allpool mainitud kaardid koos kommentaaridega.

1939 Kaardil näha külast hargnevad neli teharu. Viiendat, mere poole minevat haru, ei ole.

NB! Alt-Korjuse ei ole antud kaardil elumajana (hooviala täistav ruut) markeeritud, mis kinnitab, et vanem Alt-Korjuse elamu oli sellel ajal elamiskõlbmatu ja uue ehitust ei olnud veel alustatud.

²⁸ Maa ameti kaardirakendus/Ajaloolised kaardid. <https://xgis.maaamet.ee/>

²⁹ Maa ameti kaardirakendus/Ajaloolised kaardid. <https://xgis.maaamet.ee/>

³⁰ Maa ameti kaardirakendus/Ajaloolised kaardid. <https://xgis.maaamet.ee/>

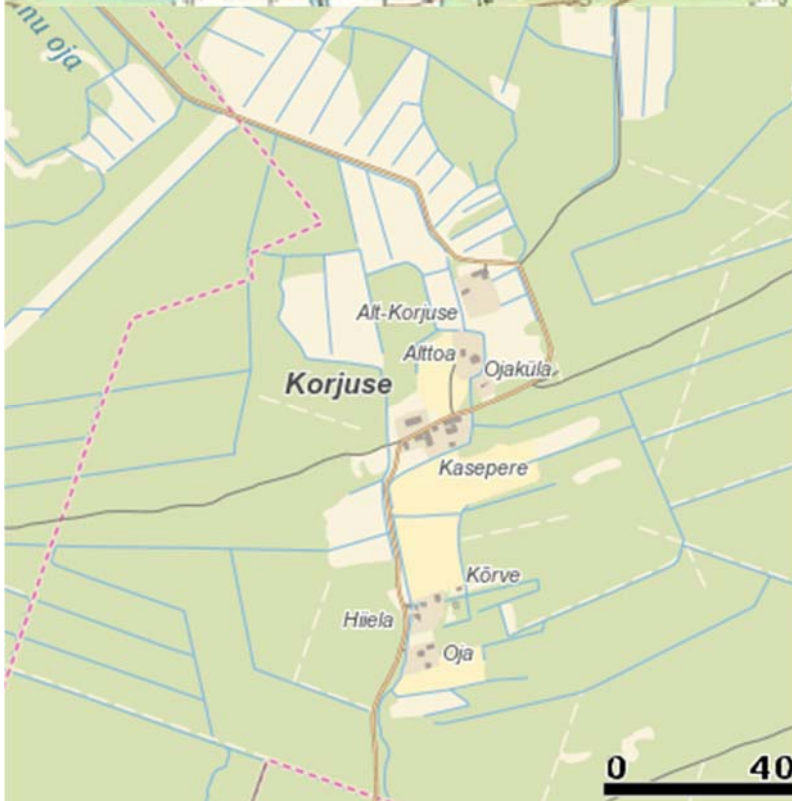

1984

Esmakordselt näha (1972 a. kaardil veel puudub ³¹) uus teeharu, mis viib mere suunas.

Tee möödus Alttoa ja Alt-Korjuse hoonetest vasakult.

Kaardilt on kadunud nii vasakpoolne Eru haru kui ka Alt-Korjuse majast kirdesse suundunud haru. Parempoolne Võsu haru on katkendjoonega

Tänapäev.

Peamised suunad on üles mere suunas ja alla lõunasse Ilumäe (Võhma) suunas.

Tee möödub Alttoa ja Alt-Korjuse taludest nüüd kaarega paremalt.

Kolm vanasti väga olulist teeharu on mustade joontena, neist on jäänud metsateed.

³¹ Maa ameti kaardirakendus/Ajaloolised kaardid. <https://xgis.maaamet.ee/>

3.2 KÄSMU OJA

Lisaks teedevõrgule on Korjuse küla struktuuri kujundanud kindlasti ka Käsme oja mida 1898 aasta kaardil markeeritakse slaavi tähtedega *pek. Kop.*³² mis tähendab ilmselt Korjuse jõge. Oja saab oma veed Korjuse külast lõunas asuvatest allikatest; *Mikumäe allikast*, mida vanasti pühaks peeti³³ (külast ja *Mikumäe allikast* mitte kaugemale kagusse jääb ka *Hiiemets*, koos *Iealusekiviga*) ning *Külmaallikast*. Käsme oja voolab kõikide v.a. Hobusetalli hoovidest läbi ning on läbi ajaloo andnud majapidamistele, inimestele ja loomadele, joogivee.

Foto: Ahto Kaasik, Korjuse küla unustatud hiie taasleidmine. Mikumäe allikas, 2015³⁴

³² Maa ameti kaardirakendus/Ajaloolised kaardid. <https://xgis.maaamet.ee/>

³³ Suuline allikas. Ahto Kaasik, hiieretk 2018

³⁴ <https://www.facebook.com/hiiepaik/photos>

4 KORJUSE KÜLA ELAMUD

Hoone rekonstrueerimisel, nagu ka uue ehitamisel, on oluline ümbritsevaga suhestuda.

Korjuse külas on 7 hoonestatud kinnistut millest üks, Vanapere, asub küla keskmest üle 2 km kaugemal Võsu külje all, ega avalda küla tervikilmele vähimatki mõju. Ülejäänud 6 elamut on ridamisi küla läbiva tee ääres, aastaringses kasutuses on neist kaks; Kasepere ja Altkoa. Varasemalt on külas olnud veel kaks elamut, kuid need on nähtavad vaid vanadelt kaartidelt³⁵, aimatavad kohad on looduses leitavad kuid hoonetest enam midagi alles pole.

Kasepere

(endine Korjose-Üllalt)

Küla vanim hoone, rehielamu, mille põhimaht on ehitatud juba 19 saj lõpul.

Nõukogude ajal kuulus talu metskonnale.

Hiela

Ehitatud endisele popsikohele 1920-1930 aastatel ning oma väikese mahu juures suure klaasverandaga sarnaneb „Võsu tüüpilisele elamule“³⁶. Pilku püüab veranda klaasijaotus ning akende all olev tahveldus.

---

³⁵ Maa ameti kaardirakendus/Ajaloolised kaardid. <https://xgis.maaamet.ee/>

³⁶ Leele Välja, Lahemaa Rahvusparki kaitsekorralduskava alusuuringud ja rannakülade inventeerimine 2010

Oja
(endine Kabritsa)

Põhjalikult renoveeritud ning välisilmes originaaldetaile ei ole säilitatud. Hoone mahtu on korduvalt suuremaks ehitatud.

Altoa
(endine Korjuse-Altoa)

Ehitatud 1910-datel.
Rekonstrueeritud.
Välja on vahetatud välisvooder (vana voodrit näha vasakul).
Katust on ühe palgirea jagu tõstetud, uued sarikad on tehtud nelikantmaterjalist.

Altoa maja 1950-ndates koos peremehe Johannes Kootiga³⁷

---

³⁷ Fotod Altoa vanaproua Asridi erakogust

5 SEISUKORRA HINNANG

5.1 ÜLDHINNANG

Hoone olulisel määral amortiseerunud. Vundament on tugevate pragudega ja vajunud. Välisseintes krohvipinnal näha hoone vajumispraod. Aknad on aastakümneid hooldamata ning lõunapoolsel küljel väga halvas seisus. Eterniitkatvus on mitmest kohast katkine.

Lõunakülg

Vundament vajunud

5.2 VUNDAMENT

Tehti 2 surfi. Vundament on ehitatud kahel erineval moel. Veranda, köögi ja elutoa mahu (edaspidi V1) all olev maapealne osa on valatud betoonist ilma armatuurita. Magamistoa mahu all jääv osa (edaspidi V2) on laotud paekividest ning hiljem valatud peale ca 4 cm paksusune betoonikiht.

V1

Sokli paksus 31cm, kõrgus 50cm.

Ehituseks eemaldatud pinnas ca 35cm sügavuselt tiheda liivakihini. Süvend täidetud ilma sideaineta põllu-, pae- ja telliskividega.

Betoonsooklis ümmargused tuulutusavad.

Betoonivalu tegemisel on kasutatud jämedat mereliiva (graniitliiva).

Vundamendis puudub armatuur!

V2

Sokkel laotud paekividest lubi või lubi-tsement mördiga.

Paksus 30-40cm, kõrgus 50cm

Väljast raketise abil betooniga siledaks valatud (ilmselt tahetud V1 vundamendiga ühesuguseks saada)

V2

Magamistoa alla põhjakülge on tehtud kelder. Eraldi vaheseinad. Sokli kõrgus 65cm.

V2.

Kelder.

Ahju alla tehtud eraldi toetus tellistest ja paekividest.

V2

Kelder.

Põrandapind maapinnast madalam. Pinnasevesi on uhtunud betoonvöö all olevad kivid välja.

Hinnang vundamendi seisukorrale:

- V1 seisukord halb, palju vajumispragusid
- V2 seisukord väga halb. Täielikult amortiseerunud. Lõunaküljelt vajunud ca 6-9cm. Alumine palk enam keskelt vundamendile ei toetu.
- On teada, et liivakiht millele vundament on rajatud on stabiilne niikaua, kui ta vett täis pole. Kuivana on peenike liiv tihe ja kõva. Vett täis olles muutub ebastabiilseks. Vundamendi juures on aimata, et millalgi on maapind pikemat aega suure liigniiskuse all kannatanud.

5.3 VÄLISSEINAD

Rõhtpalkseinad. Kahelt poolt saetud, paksus 15cm. Kaetud juba 1950-datel laialt kasutatud TEP-plaatidega ehk tsementfibroliit plaatidega. Krohvitud hiljem, ilmselt 1980-ndatel (invent. ajal oli krohvimata), tsementlubi krohviga. Krohviga viimistletud ka akende ümbrused. Aknad on paigaldatud palkidega samale joonele.

Seinte olukorra hindamiseks tehti 5 avangut, kohad allolevatel fotodel. Kaks lõunakülge, kaks põhjakülge ning viies seestpoolt toast kraanikausikapi seest.

Suuremas majapooles on palkide vahed topitud samblaga aga väiksemas pooles linatakuga (mis veelkord sisendab kahtlust, et väiksem pool, praegune magamistuba on hiljem juurde ehitatud. Esimese rea alla on pandud tõrvapaber.

Avangu asukohad: VS1 akna all, VS2 uksepost

Avangu asukohad: VS3 nurk, VS4 jätkamine

VS1

Alumine palk pehkinud.

Nuga pidemeni sisse surutud

Alumine palgirida vajab väljavahetust

VS2

Tenderpost. Kinniehitatud ukseava

Esimene palgirida vajab väljavahetust

Alates teisest reast tenderpostist vasakule
olukord rahuldav

Avast paremal olukord vt. S5

VS3

Kalasadatapp (oli kartus, et nurk on
püstpostiga lahendatud)

Tihendatud linatakuga

Seisukord hea

VS4

Magamistoa palkosa liidetud püstpostiga

Tihendatud samblaga

Seisukord hea

VS5

Köögikapi seest.

Paremal näha tenderpost.

Kõik palgid mõlema pool nurka neljanda reani
k.a. pehkinud ja oluliste putukkahjustustega.

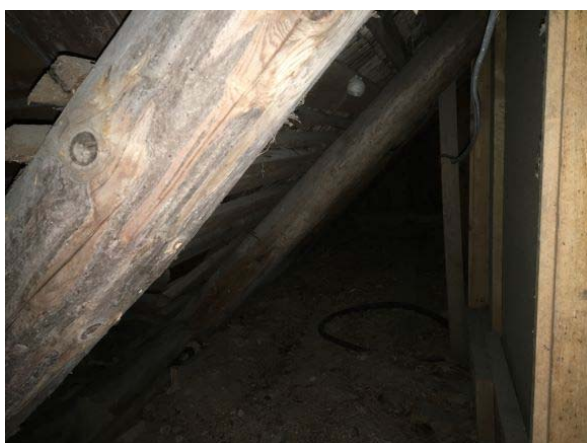
Seisukord nõuab palkide asendamist.

Järeldused. Seinapalkide seisukord kõikuv. Magamistoa ja elutoa osas seisukord hea. Köögi osas olukord väga halb. Köögi alumine palk otsaseinas ja suurema akna alt ojapool on pehkinud. Sootuks halb olukord on kraanikausi tagune nurk, mis on pehkinud kuni neljanda palgireani.

Avanguga tuli välja kinni ehitatud ukseava, mis seab küsimuse, kas tegemist võib olla teisel ringil oleva palkkehandiga. Lisaks nõrgendab konstruktsiooni kinni ehitatud ukseava veranda kohal (vt. 1k plaan).

5.4 KATUSEKONSTRUKTSIOON

Sarikad on kõrgemal katusel sammuga 955mm ja madalamal 1070mm, tehtud ümarpalgist ca d120-d150mm. Sarika otsad lihtsa kandiliseks töödeldud kujuga, mõned otsad pudedad. Esineb väiksemaid lekkejälgi, kuid visuaalsel hinnangul on sarikad tugevad, mädaniku jälgi näha ei ole. Sarikad võimalik säilitada.

Sarikate seisukord

Sarika otsakuju

5.5 KORSTEN JA KÜTTEKOLDED

Üks ühe täiskivilõõriga korsten.

Silikaatkivist korstnapits hilisem.

Korstnajalg esimese korruse osas siledaks krohvitud. Alumises osas on mitmeid pragusid (niiskus+külmumine), puhastusluuk läbi roostetanud.

Teisel korrusel on korsten krohvimata.

Telliste suurus cm 12,5x27x7 PALMS telliseid (tellisevabrik asus Võsul).

Tellised on juba ehituse ajal olnud teistkordsel kasutusel, osadel tellistel näha väljapoole keeratud nõgine pind. Vuugid võrdlemisi pudedad ning kraapides eemaldatavad.

Korstna seiskorra hindamiseks vajalik korstnapühkija või päästeameti eksperthinnang.

Soovitan kaaluda uue korstna ehitamist. Eraldi vajalik korstna vundamenti hinnata.

Küttekoldeid.

Varasemalt oli kaks; soemüüriga pliit ja ümmargune plekkahi mille maht oli magamistoas kuid kütmine toimus köögist

Varasem lahendus kõik lammutatud.

Praegune metallkestaga pliit ja soemüür on uuemaegsed.

5.6 AKNAD

Kõrgus põrandapinnast kõigil 70 cm

Lengide kõrgus kõigil 120 cm, laiused cm:

- elutoas 3x 112,
- magamistuba 1x 230,
- köögis 150 ja 75.
- veranda (raam ilma lengita) 4x80.

Eluruumide akende kuju. Kaks raami lengis. Kolmene jaotus, kõigil väiksem poolitav jaotus alaosas. Nurkades on kasutatud metallnurkasid. Klaasid kititud. Sulusteks kõver nael ja haak.

Veranda klaasijaotus kordub teise korruse otsaaknas. Veranda ja ülemise kolmnurga aknas metallkolmnurki pole kasutatud.

Kõik eluruumide aknad 5 tk.

Seisukord halb või väga halb

Päikesepoolsel küljel raamide alumised servad tugevalt kahjustunud

Veranda

Olukord on rahuldav

Metallnurkasid pole kasutatud

Väärtuslik detail

2 k. otsaaken

Olukord rahuldav

Metallnurkasid pole kasutatud

Väärtuslik detail

5.7 UKSED.

Välisuks.

Olemasolev välisuks on hilisem

Seisukord rahuldav.

Väärtusetu detail, verandaga sobimatu.

Siseuksed

3tk, kõik ühesugused

Kolme võrdse tahvliga

lehe paksus 32mm

lengi mõõt cm 90x195.

Eristatavd kolm viimistluskihti:

- valge õlivärviga
- hele beež õlivärv
- tume punakaspruun peitsitud ja lakitud puit

5.8 PÕRANDAD

Konstruksioon.

Põrandatalad ca 180x140 pandud toetuma valdavalt tellistest/paekividest tugedele.

Talade vahel 2 kihis servamata laudadest kandepind millele toetub täitematerjal.

Põrandaid täitematerjali täpsemaks uurimiseks avada vajalikuks ei peetud.

Seisukord

Puitkonstruktsioon rahuldavas seisukorras, seenkahjustust ei tuvastanud, liigset kõmmeldumist samuti mitte.

Talade toetuspostid on ebahühtlaselt vajunud (või tala ja posti vahele asetatud puukiil kõmmeldunud), põrandad tubades mitmest kohast õõtsuvad.

Põrandalaudis.

Laius 20 cm

Pahteldatud värvitud.

Eristatav 3 viimistluskihti:

Alumine tumepruun umbra, teine kollakaspruun ooker ja praegune kreemikas pruunikas-roosa.

Väheväärtuslikud.

5.9 SISEVIIMISTLUS

Seinad

Palgid kaetud 12mm soojustuspapiga millele liimitud tugev aluspaber ja tapetseeritud. Tapeedikihte 3 (vt foto)

Piirdeliistud

Akendel ja ustel kasutatud sama ristlõikega piirdeliistusid ca 88x22

Piirdeliistud säilitada kui kasutatakse olemasolevaid aknaid või uksi

Laed

3 kihiline vineer, värvitud

Tahvlid elutoas 135x135cm,

Magamistoas 150x150cm.

Vuugid nelikantliistuga.

Magamistoas ka vaheliistud (ruudud 75x75).

Ajastutruu detail, väärrib rekonstrueerimist.

Fotol magamistoa nurk kus varasemalt oli ahi.

6 ETTEPANEKUD REKONSTRUEERIMISEL

6.1 ÜLDIST

Võtmeküsimus on vundament. Olemasolev vundament on peaaegu täielikult amortiseerunud ja tuleb uuesti rajada. Tehniliselt saab veranda vundamenti ja betoontreppi säilitada aga see pole siinkohal ettepanek vaid üks võimalus. Oluline on tagada drenaaž maja perimeetril ja sadevete ära juhtimine.

Kas palkseinad koos katusega vundamendi rajamiseks üles tõsta või seinad lahti võtta, nummerdada ja pärast uuel vundamendil kokku panna, on küsimus ehitusmeistrile.

6.2 ETTEPANEKUD VÄLISILMELE

Oluline on säilitada õiged proportsioonid; sein ja katuse omavaheline suhte, räästa suurus ning kuju. Väga oluline on akende suurused ja kõrgusjooned.

Säilima peaks suurema osa katusejoon ja kalded. Tagumise mahu katuseharja ei tohi tõsta esimesest kõrgemale.

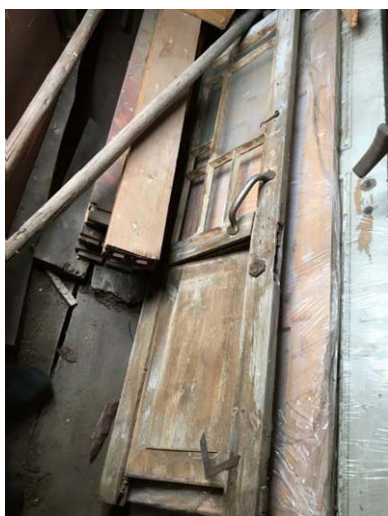
Korjuse küla ja Võsu piirkonna analoogiate põhjal tuleks eelistada põhiosas horisontaalset laudist millele vastandub veranda verikaallaudis.

Seina liigendamist põhimahu juures ei soovitaks (ei sobi küla ega konkreetse maja kontekstiga) Soovi korral võib välisilmet elavdada veranda(de) liigendamisega. Vt. näide Korjuse külas Hiela talust

6.3 AKNAD JA UKSED.

- Veranda aknad 4 tk ja otsakolmnurga ülemine aken 1tk (kõik nõ külmad ruumid) võimalik restaureerida. Klaasid kittida ning raamid värvida linaõlivärviga.
- Hoone mahtu veel ühe verandaga suurendades kopeerida samasugust klaasijaotust.
- Köetavate tubade aknad on energiatõhususe aspektist mõistlik uute vastu vahetada. Ideaalis sama raami- ja klaasijaotusega. Puitraamid, kititud klaasid ja linaõlivärv.
- Päästa õnnestub väiksem köögi aken kuid kasutuskohana mujal.
- Verandale paigaldada esialgsete kahepoolsete klaasuste koopiad. Vt. allolevad fotod, säilinud on osaliselt üks uksepool ja inventariseerimise aegne foto aastast 1979

6.4 INTERJÖÖR.

- Ruumi kõrgus säilitada.
- Lae vineertahvelduses väärrib järeletegemist.
- Siseuksed korrastada. Säilitamist väärivad ka piirdeliistud.
- Uute piirdeliistude tegemisel jälgida sama kujuprofiili
- Veranda ja toa vaheline uks soovitav valmistada uus energiatõhususe eesmärgil. (Miks mitte klaasidega, tooks siseruumi valgust juurde.)

7 KOKKUVÕTE

Mida ja kuidas? Küsimusi oli palju, küsimusi jäi endiselt palju ja küsimusi tuleb töö käigus veel. Tahaks kirjutada; „Kõik küsimused konsulteerida muinsuskaitse pädevust omava järelevalve ametnikuga“... aga pole vajadust sest objekt pole muinsuskaitse all ja miks peakski- miskit väga väärtuslikku seal majas ju nagu polegi. Peale emotsionaalse, mida annab koht. Kohal on nüüdsest ka lugu oma rääkida ning tundub, et pall on läinud veerema ning koduloouurimisest võib saada hobi.

8 KASUTATUD KIRJANDUS

ARHIIVIALLIKAD

Julius Koot Isiklik leht kaadrite arvestamiseks 1950, LVMA.388HA.1.104

Karte des dem Gut Palms gehörigen Gesindes Korjuse-Alt, EAA.2072.1.19

Palmse mõis Korjusealttoa nr. 107 talu, eraldatud Korjusealt nr. 64 talust, ERA.T-3.22.2431

Toimik K-78; Omanik, talu/vara nimetus: Julius Koot Korjuse-alt 64, ERA.5266.2.211

Virumaal Palmse mõisast eraldatud Korjuse Alt. talu kinnistu toimik nr.535, EAA.4187.1.5362

PUBLITSEERIMATA ALLIKAD

Alt-Korjuse inventariseerimisjoonised koos fotodega 1979, Autori erakogu.

Alt-Korjuse majaraamat majas elavate inimeste sissekirjutustega alates 1952, Autori erakogu.

Kollektsioon Julius Kootile kuulunud ääremärkustega Laulupidude Laulikud 1910...1936, Autori erakogu

INTERNETIALLIKAD

<http://www.monument.ee/lv/vihula-vald/annikvere-vihula-valla-kool/artiklid/annikvere-vihula-valla-kool-punane-taht-25-06-1981.pdf>

<https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=uuseesti19370903.2.113> Ajaleht Uus Eesti, nr. 238, 3 september 1937

<https://www.efis.ee/et/varamu/biograafiline-leksikon/reet-sokmann>

<https://www.facebook.com/hiiepaik/photos>

<https://www.geni.com/people>

<https://www.haljalaraamatukogu.ee/raamatukogust>

https://xgis.maaamet.ee/Ajaloolised_kaardid

PUBLITSEERITUD ALLIKAD

Enn Travel, Lahemaa ajalugu. 1983

Leele Välja, Lahemaa Rahvusparki kaitsekorralduskava alusuuringud ja rannakülade inventeerimine 2010

LISA 1 FRAGMENT KAARDILT PALMSE MÕISA SEINAL

Autori foto. Fototöötlemisega lisatud punane ring markerib Korjuse-Alt talu nr. 64 hoonestust.

Talu nr 63 on Korjuse-Üllalt talu (tänapäeval Kasepere).

LISA 2-1 1866 A. KORJOSE-ALT PEREKOHA MAA-KAART

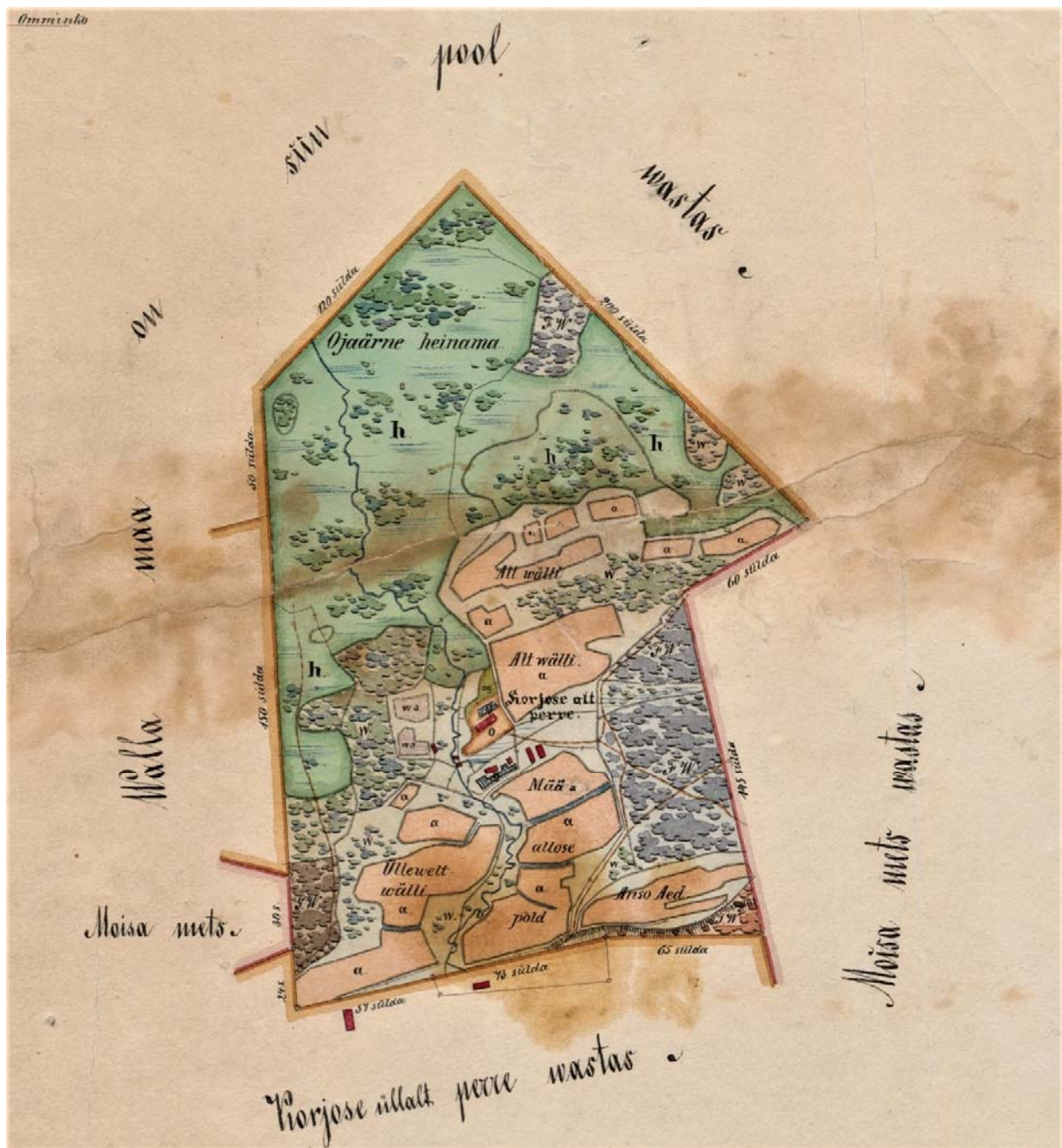
Pildil alumises servas Palmse mõisa parun Pahleni ja Jaan Koot allkirjad.

LISA 2-2 EELNEVA KAARDI KESKMINE OSA SUURENDATUNA

Oletada võib et kaardi keskmes olev suurem hoone oli loomalaut. Samal kohal peaks tänapäeval asuma Alt-Korjuse elumaja.

LISA 3 FOTOD ALT-KORJUSE ELAMUST MÄRTS 2020

LISA 4 VÄLISSEINA JA VUNDAMENDI UURINGUTE ASUKOHAD

